অধ্যায় ১০ ঃ চুটিগল্প

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য

১০.২ পৰিচয়

১০.৩ সাহিত্যৰ এটি প্ৰধান শাখা হিচাপে চুটিগল্প আৰু তাৰ ক্ৰমবিকাশ

১০.৩.১ চুটিগল্পৰ সংজ্ঞা

১০.৩.২ চুটিগল্পৰ বিভিন্ন উপাদান

১০.৩.৩ চুটিগল্পৰ শ্ৰেণীবিভাজন

১০.৩.৪ চুটিগল্প আৰু সাহিত্যৰ আন আন বিভাগ

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

১০.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কৱল ৰূপৰেখা)

১০.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- সাহিত্যৰ এটি প্ৰধান শাখা হিচাপে চুটিগল্পক অনুধাৱন কৰি তাৰ ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে জ্ঞান আহৰণ কৰিব
- চুটিগল্পৰ সংজ্ঞা আৰু প্ৰকৃতি নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- চুটিগল্পৰ বিভিন্ন উপাদান সম্পৰ্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব
- চুটিগল্পৰ শ্ৰেণীবিভাজন কৰিব পাৰিব
- চুটিগল্প আৰু সাহিত্যৰ আন আন বিভাগসমূহৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্য বিচাৰ কৰিব পাৰিব।

১০.২ পৰিচয়

ইতিমধ্যে আপুনি এইখন পাঠ্যবিষয়ত প্ৰাচ্য নন্দনতত্ত্বৰ কেইটিমান দিশৰ উপৰি পাশ্চাত্য আৰু প্ৰাচ্য সমালোচনাৰ আলোকেৰে নাটক আৰু কবিতা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিলে। এই অধ্যায়টিত সাহিত্যৰ আন এটা বিভাগ চুটিগল্প সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিব।

চুটিগল্প আধুনিক সাহিত্যৰ এটা বিশিষ্ট বিভাগ। বৰ্তমানৰ জীৱন চেতনাক সজ্ঞানে আৰু সুকৌশলেৰে ইয়াত প্ৰয়োগ কৰা হয়। আধুনিক যুগোপযোগী শৈলীৰে এই কাহিনীবোৰ দাঙি ধৰাৰ ফলত ই কেতিয়াবা জটিল হৈ পৰে; কিন্তু সাম্প্ৰতিক সময়ৰ জীৱনবোধেই ইয়াৰ মুখ্য উপজীব্য। সেয়ে ইয়াৰ প্ৰতি পাঠকৰ আকৰ্ষণ বেছি আৰু বৰ্তমান কালত আটাইতকৈ জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে। আলোচ্য অধ্যায়টিত আপুনি চুটিগল্পৰ সংজ্ঞা আৰু ইয়াৰ প্ৰকৃতি, ইয়াৰ উদ্ভৱকাল,

বিভিন্ন উপাদান, শ্রেণীবিভাজন, ইয়াৰ সৈতে সাহিত্যৰ আন আন বিভাগসমূহৰ সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্য সম্পর্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব।

১০.৩ সাহিত্যৰ এটি প্ৰধান শাখা হিচাপে চুটিগল্প আৰু তাৰ ক্ৰমবিকাশ

চুটিগল্প সাহিত্যৰ এটি প্ৰধান বিভাগ। প্ৰাত্যহিক তুচ্ছতাৰ মাজত মানৱ জীৱনৰ সমস্যা তথা সত্য-শিৱ ৰূপ সম্যক ৰূপত তুলি ধৰিব পৰা আধুনিক চুটিগল্পই সাহিত্যৰ অন্য সকলো শাখাৰ ভিতৰত তুলনামূলকভাৱে অধিক জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছে।

অতীতৰ মহাকাব্য, ৰোমাঞ্চ আদিত জীৱনৰ বিচিত্ৰ ৰূপ ফুটি ওলাইছিল। মহাকাব্যৰ বিশেষত্বহীন সৰল জীৱন চেতনা নাটক আৰু উপন্যাসৰ মাজত নতুন ধৰণে পল্লৱিত হৈ উঠিল। অষ্টাদশ শতিকাত পদাৰ্থ বিজ্ঞান, জীৱ বিজ্ঞান, মনোবিজ্ঞান আদি দিশবোৰৰ বিকাশ সাধন হোৱাৰ লগে লগে উপন্যাস শিল্পীৰ সন্মুখত এক সীমাহীন দিগন্ত প্ৰসাৰিত হৈ পৰিল। ব্যক্তি জীৱনক এক অনন্ত সম্ভাৱনাৰ প্ৰেক্ষাপটত থিয় কৰাই উপন্যাস শিল্পীয়ে লাহে লাহে সেই জটিলতাৰ গ্ৰন্থি মুকলি কৰিলে। উপন্যাসৰ অনন্ত ব্যাপ্ত এই জীৱন দৃষ্টিক সংহত কৰি এটি বিন্দুত কেন্দ্ৰস্থ কৰিলে আধুনিক চুটিগল্পই।

জীৱন আৰু জগতৰ লগত গল্পকাৰৰ এক অপূৰ্ব সংযোগৰ ফলতেই এইবিধ সাহিত্যই শিল্পৰূপ পায়। গল্পকাৰে জীৱনৰ পৰা তেওঁৰ নিজৰ প্ৰৱণতা অনুযায়ী উপাদান সংগ্ৰহ কৰি নিজস্ব দৰ্শন বা দৃষ্টিভঙ্গীৰে ৰঞ্জিত কৰি প্ৰকাশ কৰে। ইয়াত প্ৰধানভাৱে প্ৰকাশ পায় লিখকৰ আত্মজিজ্ঞাসা। ইয়াৰ মাজেৰে তেওঁ নিজৰ দৰ্শন আৰু মানসকেই প্ৰকাশ কৰে। মিচ এলিজাবেথ ব্ৰাউন নামৰ সমালোচক এজনে সেয়ে ইয়াক লিখকৰ প্ৰতীতিজাত ৰচনা বুলি কৈছে।

প্ৰবাহমান জীৱনৰ পৰা গল্পকাৰে এটি প্ৰতীতি আহৰণ কৰে। বহির্জগতৰ কোনো এটা বস্তুক নিজস্ব ৰুচি বা প্ৰয়োজন অনুযায়ী গল্পকাৰে আহৰণ কৰে আৰু এয়াই হ'ল ইম্প্ৰেচন বা প্ৰতীতি। এই প্ৰতীতি যেনেকুৱাই নহওক লেখকে যেতিয়া তাক প্ৰকাশ কৰে তেতিয়া স্থান-কালৰ সীমা পাৰ হৈ লেখকৰ জীৱন দৰ্শন অনুযায়ী বৃহত্তৰ সাৰ্থকতাৰ মাজেৰে সি মুক্তি লাভ কৰে। এনেদৰে এক সাধাৰণ প্ৰতীতিৰ মাজেৰে গল্প লিখকে সমাজ তথা জীৱন সম্পর্কে এক সত্য প্ৰকাশ কৰে।

হাডচন নামৰ সমালোচকজনে প্ৰতীতিৰ সমগ্ৰতাত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে। চুটিগল্পই ঘটনাগত, মনস্তত্ত্বগত বা চৰিত্ৰগত যিকোনো এটা সমস্যাহে ৰূপায়িত কৰি দেখুৱাব। গতিকে লক্ষ্য আৰু কাৰ্যৰ এককতা অক্ষুণ্ণ ৰখাৰ যোগেদিহে চুটিগল্পই নান্দনিক মহত্ত্ব প্ৰকাশ কৰে। ভাবৰ এই একমুখিতা ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে ই হৈ পৰে ব্যঞ্জনাধৰ্মী। ইয়াত প্ৰকাশিত হৈ উঠে গীতি কাব্যৰ সৌন্দৰ্য। মোপাচাঁৰ গল্পত এনে গীতিধৰ্মী ব্যঞ্জনাৰ সুষম প্ৰকাশ দেখা যায়।

একক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টিৰ কাৰণে গল্পকাৰে এনে কিছুমান ঘটনা বাচি লয় যাতে সেইবোৰৰ মাজেদি তেওঁ নিজৰ লক্ষ্য আৰু আদৰ্শক ৰূপায়িত কৰিব পাৰে। পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত পৰিকল্পনাক পূৰ্ণৰূপে স্পষ্ট কৰি তুলিবলৈ গল্পকাৰে সেইবাবে বিক্ষিপ্ততাক সততে পৰিহাৰ কৰে। তেনেদৰে এটি বিন্দুত

কাহিনীক সংহত কৰাৰ প্ৰয়াস ইয়াত প্ৰতিভাত হয়। একমুখিতাৰ উদ্দেশ্য আৰু নিত্য নতুন কলা-কৌশলৰ প্ৰসাৰে লাহে লাহে চুটিগল্পৰ শাৰীৰিক অবয়ব নাইকিয়া কৰাৰ উপক্ৰম কৰিছে আৰু চুটিগল্পই এক নতুন ৰূপত অৱতীৰ্ণ হ'ব ধৰিছে।

গতিকে ইতিমধ্যে কৰা আলোচনাৰ পৰা এটি কথাই প্ৰতীয়মান হয় যে— চুটিগল্প লিখকৰ জীৱন তথা মানৱবোধৰ আধাৰত প্ৰকাশিত বাস্তৱ ঘটনাৰ এক অনুপম প্ৰকাশ। কিন্তু বস্তু নিৰ্ভৰ হৈয়ো সি কাব্যিক সুষমাৰে বাস্তৱাতীত আৰু প্ৰতীকাত্মক। চুটিগল্পৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে প্ৰখ্যাত সমালোচক নাৰায়ণ গঙ্গোপাধ্যায়ে এই বিষয়ে কৰা মন্তব্যটি এই ক্ষেত্ৰত বিশেষভাৱে প্ৰণিধানযোগ্য— "... চুটিগল্পই নিজৰ একমাত্ৰ বক্তব্যৰ বাহিৰে আৰু একোৱেই প্ৰকাশ নকৰে। অনাৱশ্যক ব্যাপ্তিৰ সুযোগ তাত নাই, অহেতুক চৰিত্ৰৰ ভিৰেৰে সি ভাৰাক্ৰান্ত নহয়, অপ্ৰয়োজনীয় বৰ্ণনা বিলাসৰ কোনো ভূমিকা তাত নাই। তাৰ প্ৰতিটো সংলাপ হ'ব সাৰগৰ্ভ। তাৰ প্ৰতিটো বাক্যত থাকিব ইঙ্গিতধৰ্মিতা। তাৰ মাজত স্বল্পভাষিতা থাকিব পাৰে কিন্তু বহু ভাষিতা (Gift of Gab) একেবাৰে অচল।"

চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ কেনেদেৰে হৈছিল সেই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি যোৱা ষাণ্মাসিকৰ শেষৰখন পাঠ্যবিষয়ত, অৰ্থাৎ অষ্টম পাঠ্যবিষয়ত চমুকৈ অধ্যয়ন কৰি আহিছে। তথাপিতো সেইবিষয়ে ইয়াতো চমুকৈ কিছু কথা উল্লেখ কৰি যোৱা হ'ল। ৰোমাণ্টিক যুগৰ পৰাই যন্ত্ৰণাজৰ্জৰ সমাজৰ স্বৰূপ উদ্‌ঘাটনৰ লগতে আশাপ্ৰদ ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি লেখকসকলে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে। গল্পলেখকসকলেও যন্ত্ৰণাকাতৰ সমাজখনৰ বুকুতেই গল্পৰ উৎস বিচাৰি পাইছিল। যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ পত্তন, সামাজিক বিৱৰ্তন আৰু ৰোমাণ্টিক স্বপ্ন কল্পনা এইবোৰে এই সময়ৰ গল্পকাৰসকলক তথা কাহিনীয়ে সাহিত্যিকসকলক উদ্বুদ্ধ কৰিছিল। অতীত প্ৰীতি, ৰোমাঞ্চ প্ৰৱণতা আদি বৈশিষ্ট্যই ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ জন্ম দিয়াৰ দৰে চুটিগল্পৰো প্ৰাথমিক সাঁচটো নিৰ্মাণ কৰিলে। ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ ঢৌৰে চুই যোৱা জাৰ্মান দেশত নতুন ধাৰাত গল্প ৰচনা আৰু ৰাছিয়াত এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ ঘটিল। ঊনৈশ শতিকাত চুটিগল্পই পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰিলে এই কেইখন দেশৰ মহান কলাকাৰসকলৰ হাতত।

জাৰ্মানীত ওঠৰ শতিকাৰ শেষৰ ফালে বোকাচ্ছোৰ আৰ্হিত গল্প লিখাৰ প্ৰৱণতা বৃদ্ধি পায়। 1793 চনত গ্যেটেই চিলাৰৰ আলোচনী *ডাই হৰেণ (Die Haren)*ৰ বাবে কেইটামান গল্প লিখে। লিখক গ্যেটেই কিন্তু এইবোৰক চুটিগল্প বুলি কোৱা নাছিল। তেওঁ সেইবোৰক জাৰ্মান ভ্ৰমণকাৰীসকলৰ বাবে আনন্দৰ খোৰাক যোগোৱা এবিধ ৰচনা বুলিহে কৈছে। এই সময়ত গ্যেটে, চিলাৰ, হেনৰিখ, ভন ক্লেইষ্ট, ই টি এ হোফমেন আদিয়ে কল্পনা ভিত্তিক গল্প লিখি পাঠকক আনন্দ দান কৰিছিল। হেনৰিখ হাইনেও তেওঁ ৰচনাধৰ্মী কৌতুক ৰচনাসমূহেৰে গল্প সাহিত্যৰ বিকাশত অৰিহণা যোগায়।

ৰূপকথাৰ যোগেদি গল্প কথকতাৰ দিশলৈ অভূতপূৰ্ব অৱদান আগবঢ়ালে গ্ৰীম ভাতৃদ্বয়ে। শিশু সাহিত্যৰ ভঙ্গীৰে তেওঁলোকে গল্প কোৱা ৰীতিৰ প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। তেওঁলোকৰ ৰূপকথাৰ ভাষণ আৰু বৰ্ণনাভঙ্গীয়ে গ্যেটে আৰু চিলাৰৰ আড়ষ্ট আৰু মন্থৰ ভাষালৈ যেন নতুন সজীৱতা আনিলে। হেৱমেন চাদাৰমেন, আৰ্থাৰ, চিজলাৰ, হপ্তমন আদি লেখকে ঊনৈশ শতিকাৰ চুটিগল্পৰ

প্রস্তুতি কালত গল্পৰ ফচলেৰে সাহিত্যক পল্লৱিত কৰি তোলে।

চুটিগল্পৰ বিশেষ বিকাশ হয় আমেৰিকাত আৰু ইয়াৰ যোগেদিয়ে ঊনৈশ শতিকাৰ আমেৰিকাৰ সাহিত্যই বিশেষ মর্যাদা লাভ কৰে। ইংলণ্ডৰ লগত হোৱা যুদ্ধত জয়লাভে আমেৰিকাবাসীৰ মনলৈ আনিলে নতুন উল্লাস। সামৰিক, ৰাজনৈতিক, অর্থনৈতিক সাফল্যৰ দুৱাৰ মুকলি হ'ল। আৰম্ভ হ'ল জাতীয় সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্রয়াস। কাব্য, নাটক উপন্যাস ৰচনাৰ প্রতি বিশেষ আগ্রহ প্রকাশ পালে; কিন্তু ই বিদেশী ভ্রমণকাৰী তথা সাহিত্য আলোচকসকলৰ দৃষ্টি আকর্ষণ কৰিব নোৱাৰিলে। একমাত্র গল্প সাহিত্যৰ যোগেদিহে এই দেশৰ সাহিত্য বাহিৰত পৰিচিত হৈ পৰে। ওৱাচিংটন আৰভিংৰ *স্কেটচ বুক* [1890] ৰ গল্পবোৰে এই সাহিত্যক সমৃদ্ধিশালী বুলি প্রমাণ কৰিলে।

আমেৰিকাৰ গল্প সাহিত্যৰ বিকাশত তাৰ পৰা প্রকাশিত আলোচনী *নর্থ আমেৰিকা ৰিভিউ, গ্রাহাম এণ্ড চাউডার্ন লিটাৰেৰি মেগাজিন* আদিৰ অৱদান আছিল অনন্য। এই আলোচনীবোৰত কবিতাৰ পাছত গল্পই আছিল প্রকাশৰ উপযোগী চুটি ৰচনা। এই আলোচনীবোৰত গল্প সাহিত্যৰ বাবে বিশেষ স্থান নির্ধাৰিত হ'ল। এই কার্যই চুটিগল্পক শ্রেষ্ঠ কলাত্মক সৃষ্টিৰূপে পৰিগণিত হোৱাত সহায় কৰিলে। আমেৰিকাৰ গল্প সাহিত্যলৈ অসামান্য অৰিহণা আগবঢ়ালে ওৱাচিংটন আৰভিং, এডগাৰ এলান পো আদিয়ে।

কুৰি শতিকাত আমেৰিকাৰ গল্পৰ পটভূমিৰ ক্ষেত্রলৈ অভূতপূর্ব পৰিৱর্তন আহিল। বিশেষকৈ শিল্পৰ প্রসাৰ, ৰেলপথৰ বিস্তাৰ, ভিন্ন ভাষী ইউৰোপীয় সম্প্রদায়সমূহৰ আগমন আৰু বসবাসে আমেৰিকাৰ চেহেৰা বদলাই পেলালে। শিল্প প্রসাৰৰ লগে লগে জনসংখ্যাও বাঢ়িল আৰু আমেৰিকাৰ ৰাজধানী চহৰত ধন সম্পদ দাৰিদ্র্যৰ প্রতীক হৈ থিয় দিলে এফালে আকাশ চুম্বী অট্টালিকা আৰু আনফালে বস্তিৰ জীর্ণ কুটিৰবোৰে। নাগৰিক সভ্যতাৰ বিস্তাৰৰ লগে লগে ৰোমাণ্টিক স্বপ্নৰ অৱসান ঘটিল। আধুনিক সমাজ ব্যৱস্থা, অর্থনৈতিক দ্বন্দ্ব আৰু মেচিনৰ ক্ষমতাই পিষ্ট কৰা মানুহৰ অনিশ্চিত ভাগ্যক কেন্দ্র কৰি লিখকসকলৰ চিন্তা প্রসাৰিত হ'ল।

বৈজ্ঞানিক প্রগতিয়ে চিন্তা জগতলৈ নৱ নৱ ৰূপান্তৰ আনিলে। বিশেষকৈ নৃতত্ত্ব, মনোবিজ্ঞান আৰু জীৱ বিজ্ঞানৰ নব্য ধাৰণাবোৰে মানুহৰ জীৱন সম্পর্কে থকা ধ্যান ধাৰণাৰ পৰিৱর্তন ঘটালে। প্রকৃতিৰ প্রতি আধিদৈৰিক আৰু আধ্যাত্মিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ অৱসান ঘটিল। অভিজ্ঞতাৰ পটভূমিত জীৱন চেতনাক প্রকাশ কৰিবলৈ লেখকসকল সচেষ্ট হ'ল। হর্থনৰ বিভিন্ন দার্শনিক গল্প অথবা পোৰ আতঙ্ক ভৰা ভূত-প্রেতৰ ৰহস্যময় কাহিনীৰ পৰিৱর্তে পাঠকে বিচৰা হ'ল সহজে পৰিচিত দৈনন্দিন জীৱন চিত্র।

এই ধাৰাৰ উল্লেখযোগ্য গল্পকাৰ হ'ল হেনৰি জেমচ। তেওঁৰ গল্পৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশ মন কৰিবলগীয়া। তেওঁ সাধাৰণতে এক বিশেষ পৰিস্থিতিৰ বিশ্লেষণ কৰি তাৰ লগত নৰনাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক ক্রিয়া-প্রতিক্রিয়া প্রকাশ কৰে। এই সময়ৰ আন কেইজনমান উল্লেখযোগ্য গল্পকাৰ হ'ল ব্রেট হার্টে, জি ডব্লিউ কেৰল, হেৰিচ, টমাচ নেলচন পেজে আদি।

কুৰি শতিকাৰ কেইবাজনো গল্পকাৰে গল্প সাহিত্যত বাস্তৱবাদী তথা প্রকৃতিবাদী চিন্তাৰ প্রসাৰ ঘটালে। হেমলিন গার্ডেন, মেৰি ই উইলকিনচ, ষ্টেফেন ক্রেন, জেক লণ্ডন, ও হেনৰিৰ

ভিন্নসুৰী গল্পবোৰে গল্প সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰি তোলে।

ঊনৈশ শতিকাৰ প্ৰথমার্ধত চুটি কাহিনীসমূহ ফৰাচী দেশত বিশেষ জনপ্ৰিয় হৈ পৰে। এই সময়ৰ গল্পবোৰ সাধাৰণতে অতি-প্ৰাকৃতিক উপাদানেৰে পুষ্ট, উদ্ভট আৰু ৰহস্যময়। ফৰাচী দেশৰ বাস্তৱবাদী আন্দোলনে আত্মকেন্দ্ৰিক, নৈৰাশ্যবাদী ৰোমাণ্টিক ধাৰাৰ লেখকসকলক উপহাস কৰিছিল। ফৰাচী সাহিত্যত বাস্তৱবাদে দুই ধাৰাৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এটা হ'ল গুস্তভ ফ্লবেয়াৰৰ বাস্তৱবাদৰ ধাৰা আৰু আনটো হ'ল এমিল জোলাৰ কৃত্ৰিম বৈজ্ঞানিক বস্তুবাদ বা প্ৰকৃতিবাদৰ ধাৰা। প্ৰকৃতিবাদ বাস্তৱবাদৰ চূড়ান্ত পৰিণতি। ইয়াক বাস্তৱবাদৰ অতিৰঞ্জন বুলিও ক'ব পাৰি। এমিল জোলাই তেওঁৰ উপন্যাসত ইয়াক প্ৰথম প্ৰয়োগ কৰিছিল। জোলাৰ এই প্ৰকৃতিবাদৰ দ্বাৰা তেওঁৰ পৰৱৰ্তী লেখক মোপাঁচা, দোদে আদি প্ৰভাৱিত হয়।

এই সময়তে ৰাছিয়াৰ গল্প পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠে গোগলৰ হাতত। তেওঁ সঁচা জীৱনক কলাৰ মাজেদি প্ৰকাশ কৰিলে তেওঁৰ গল্পত। তেওঁৰ যুগজয়ী গল্প 'অভাৰকোট'এ গল্পকাৰসকলৰ বাবে নতুন পথৰ সন্ধান দি গ'ল। বাস্তৱ জীৱনবোধ, অলৌকিক ৰহস্যময়তাৰ সমন্বয়ত এই গল্পই এক নৱৰূপ লাভ কৰিছে। অলৌকিকতা, ৰহস্যময়তাৰ প্ৰকাশেৰে গোগল জাৰ্মান ৰোমাণ্টিকসকলৰ সমগোত্ৰীয় হৈ পৰে। তাৰ লগতে ভাষাৰ বৰ্ণাঢ্যতা, অলংকাৰৰ দীপ্তিয়ে গল্পক এক বিশেষ কলাত্মক শৈলী প্ৰদান কৰিছে। স্বেচ্ছাচাৰী আমোলাতান্ত্ৰিকসকলৰ দোষ-ত্ৰুটিৰ চিত্ৰ অংকন কৰি সমসাময়িক আৰু পৰৱৰ্তী লিখকসকলৰ কাৰণে তেওঁ বস্তুবাদী আদৰ্শৰ সন্ধান দি গ'ল। আইভান টুৰ্গেনিভ, টলষ্টয়, এণ্টন চেকভ আদি ৰাছিয়াৰ সৰ্বকালৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্পকাৰ। এওঁলোকৰ গল্পতো বাস্তৱ চেতনাক অতি সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰাৰ ফলত এই গল্পবোৰ হৈ পৰিছে কলাত্মক।

ব্ৰিটিছৰ শাসন কালত আধুনিক বৈজ্ঞানিক তথা বস্তুবাদী সভ্যতাৰ প্ৰসাৰে ভাৰতবৰ্ষত আধুনিক সাহিত্যৰ বিভিন্ন ৰূপৰ জন্ম দিয়ে। পশ্চিমৰ জগতৰ লগত যোগাযোগ স্থাপিত হোৱাৰ পাছতহে চুটিগল্পই ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত আত্মপ্ৰকাশ কৰে। পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰসাৰে ভাৰতীয় সমাজত চিন্তাৰ নতুন দিগন্ত মুকলি কৰি দিয়ে। ইয়ে ভাৰতীয় দৃষ্টিভঙ্গীলৈ অভূতপূৰ্ব পৰিৱৰ্তন আনিলে। লগতে ব্ৰিটিছ শাসনৰ প্ৰতিৰোধ ৰূপে ক্ৰমাৎ গঢ় লোৱা জাতীয় চেতনাইও ক্ৰমান্বয়ে এচাম ভাৰতীয় মনক উদ্বুদ্ধ কৰি তুলিলে। পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰভাৱ আৰু এইখিনি সময়তে ভাৰতত আৰম্ভ হোৱা জাতীয় জাগৰণৰ লগে লগে সাহিত্য জগততো যি জাগৰণ ঘটিল তাৰেই প্ৰভাৱত ভাৰতীয় সাহিত্যত চুটিগল্পৰ জন্ম হ'ল। অসমীয়া চুটিগল্পৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে যোৱাটো যাণ্মাসিত আপুনি অধ্যয়ন কৰি অহা বাবে ইয়াত পুনৰাই আলোচনা কৰা নহ'ল।

অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ চুটিগল্প সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত কি কি কাৰকে প্ৰভাৱিত কৰিছিল সেই বিষয়ে এটি টোকা লিখক?

(১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

১০.৩.১ চুটিগল্পৰ সংজ্ঞা

চুটিগল্প সম্পৰ্কে এটা বিশেষ সংজ্ঞা পাবলৈ নাই। বিভিন্নজনে এইবিধ কলাৰ বৈশিষ্ট্যৰ কথা কওঁতে গল্পৰ সংজ্ঞা সম্পৰ্কে এটা ধাৰণা ওলাই পৰে। *চেম্বাৰচ এনচাইক্লপেদিয়া*-ই চুটিগল্পৰ প্ৰসঙ্গত কৈছে যে,— ই হ'ল সজ্ঞানে সাজি উলিওৱা এবিধ ৰচনা। অৰ্থাৎ — লিখকে নিজে বিভিন্ন কৌশল প্ৰয়োগ কৰি বৰ্ণনীয় বিষয়ক উপভোগ্য কৰি তোলে। প্ৰখ্যাত চুটিগল্পকাৰ আৰু গল্প সমালোচক ফ্ৰাঙ্ক ও কনাৰে তেওঁৰ *লোনলি ভয়চ* গ্ৰন্থত চুটিগল্পক একেবাৰে সাম্প্ৰতিক কালৰ ৰচনা বুলি অভিহিত কৰি নাটক আৰু কাব্যতকৈ ই জীৱন সম্পৰ্কে থকা দৃষ্টিভঙ্গীক বেছি প্ৰকট কৰি তোলে বুলি উল্লেখ কৰিছে। লিখকৰ উদ্দেশ্য আৰু লক্ষ্যই এটা ঘটনাৰ বৰ্ণনা, চৰিত্ৰ সৃষ্টিক চুটিগল্পলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিব পাৰে বুলি ৰিচার্দ চামাৰচে উল্লেখ কৰিছে।

চমাৰচেট মমৰ মতে পার্থিৱ বা অপার্থিৱ ঘটনাক অপ্ৰয়োজনীয়ভাৱে বহল নকৰাকৈ নাটকীয় সংহতিৰে প্ৰকাশ কৰা আখ্যানেই চুটি গল্প। এইখিনিতে ব্ৰাণ্ডাৰ মাথুজে চুটিগল্পক নাটকৰ লগত ৰিজাই তাৰ স্বৰূপ ব্যাখ্যা কৰি কৈছে — চুটিগল্পই ফৰাচী ধ্ৰুপদী নাটকৰ তিনি ঐক্যৰ চৰ্ত পূৰণ কৰে। এটা কাৰ্যক, এঠাইত আৰু এদিনত প্ৰকাশ কৰি এই ঐক্যৰ প্ৰতি ই আনুগত্য দেখুৱায়। এটা একক চৰিত্ৰ, একক ঘটনা, একক ভাব আৰু একক পৰিস্থিতিৰ ওপৰতহে ই ৰচিত হয়।

মিচ এলিজাবেথে ব্ৰাউনে ইয়াক লিখকৰ এক প্ৰতীতিজাত ৰচনা বুলি অভিহিত কৰি কৈছে যে, লিখকৰ ধাৰণাইহে এইবিধ ৰচনা ৰচিবলৈ বাধ্য কৰায়। এডগাৰ এলান পোৰ মতে চুটিগল্প হ'ল এটা বৈঠকতে পঢ়ি শেষ কৰিব পৰা ৰচনা, ইয়াৰ উদ্দেশ্য হ'ব লাগিব একমুখী। এই একমুখিতাক নষ্ট কৰিব পৰা কোনো কথা বা শব্দ ইয়াত থাকিব নোৱাৰিব।

এই সকলোবোৰ সংজ্ঞাৰ পৰা এটা কথাই প্ৰতীয়মান হয় যে এটা নিৰ্দিষ্ট লক্ষ্য আগত ৰাখি কলাত্মকভাৱে সজাই পৰাই তুলিব পৰা কাহিনী বা পৰিস্থিতিৰ বৰ্ণনাই হ'ল চুটিগল্প। উপন্যাসৰ বিস্তৃতিৰ পৰিৱৰ্তে ইয়াত থাকিব লাগিব সংহতি।

১০.৩.২ চুটিগল্পৰ বিভিন্ন উপাদান

চুটিগল্পৰ উপাদান বুলি ক'লে ইয়াৰ কাহিনী, চৰিত্ৰ, পৰিৱেশ, জীৱন দৃষ্টি, বিষয়, প্ৰতীক, ৰূপক, ষ্টাইল আৰু তাৰ অন্তর্নিহিত সুৰ (Tone) আদিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব লাগিব। এইবোৰৰ বিষয়ে তলত বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।

- *কাহিনী* ঃ চুটিগল্পৰ কাহিনী প্ৰতীতিজাত। চুটিগল্পত স্ৰষ্টাৰ বিশেষ ব্যক্তিত্ব অনুযায়ী প্ৰতীতি গৃহীত হয়। এই প্ৰতীতিটোৱে স্থান, কাল, পৰিৱেশৰ সংকীর্ণ সীমা পাৰ হৈ লেখকৰ জীৱন দর্শন অনুযায়ী বৃহত্তৰ সার্থকতাৰ মাজেৰে প্ৰকাশিত হয়। প্ৰতীতিৰ

খণ্ড টুকুৰাৰ মাজত সুবিশাল সত্য উদ্ভাসিত হৈ উঠে। নাৰায়ণ গঙ্গোপাধ্যায়ৰ ভাষাৰে— একমুঠি বালিয়ে যেনেকৈ চাহাৰাৰ বার্তা বহন কৰে তেনেকৈ নব তাৎপর্যমণ্ডিত সাধাৰণ প্রতীতিয়ে গল্পকাৰৰ কলমৰ মাজেদি কোনো সমাজ, জাতি বা কোনো দেশৰ বিপুল সত্যক ব্যক্ত কৰে।

প্রতীতিজাত কাহিনীয়ে ঐক্য লাভ কৰিবলৈ হ'লে গল্পকাৰে গল্পত ঘটনাগত, মনস্তত্ত্বগত আৰু চৰিত্রগত যিকোনো এটা সমস্যা তেওঁ মূর্ত কৰি তুলিব লাগিব। গল্পকাৰে মাত্র এটা প্রতীতিয়ে আহৰণ কৰে। সি তেওঁৰ নিজৰ আদর্শৰ অনুকূল বা প্রতিকূলো হ'ব পাৰে; কিন্তু তাৰ মাজেৰে তেওঁ আকাঙ্ক্ষিত সত্যক প্রকাশ কৰি অন্তর্নিহিত অসত্যক ব্যক্ত কৰে। প্রতীতিক কেন্দ্র কৰিয়ে কাহিনীৰ গঠন, ৰচনাশৈলী আদি গঢ় লৈ উঠে।

চুটিগল্পত সাধাৰণতে এটা কাহিনী থাকে। অৱশ্যে ই নিত্যান্ত বৃত্তান্তধর্মী হ'ব নালাগে। ঘটনা পৰিহাৰ কৰিও এটা বিশেষ ভাবৰ মাজত এটা মুহূর্ত উজ্জ্বল কৰি তুলি তাৰ যোগেদি মানৱ চৰিত্র বা জীৱন ৰহস্যৰ সন্ধান কৰিব পাৰিলেও তাৰ মাজত সার্থক গল্পৰ পৰিচয় প্রকাশি উঠে।

গল্প যিহেতু জীৱনৰ প্রতিচ্ছবি, জীৱনৰ যি কোনো মুহূর্ত— সি সৰু হ'লেও তাত এটা ঘটনাৰ প্রতিবিম্ব থাকিব লাগিব। এই ঘটনা বা কাহিনীৰ মূল বিন্দু হ'ল সংঘাত। এই সংঘাতেই কাহিনীৰ দিশ নির্ণয় কৰে। সেয়ে সংঘাত হ'ব লাগে গুৰুত্বপূর্ণ। ঘটনাৰ চৰিত্রৰ ক্ষেত্রত ই প্রত্যক্ষ হ'ব লাগে। এই সংঘাতক ফুটাই তোলোতে লিখক সচেতন হ'ব লাগে যাতে তেওঁ কৌতূহল ৰক্ষা কৰি তাক স্পষ্ট কৰি তুলিব পাৰে। ইয়াৰ বাবে তেওঁ বিৰুদ্ধ শক্তিবোৰক হিচাপ কৰি আগবঢ়াই নিব লাগে।

চুটিগল্পৰ কাহিনীৰ এটা বিশেষ চর্ত হ'ল ইয়াৰ বিশ্বাসযোগ্যতা। ঐক্যৰ দৰে বিশ্বাসযোগ্যতাও গল্পৰ প্রতিটো উপাদানৰ লগত জড়িত। সাধাৰণতে যি চুটিগল্পই জীৱন চিত্র যিমান স্বাভাৰিকভাৱে প্রতিফলিত কৰি দেখুৱাব পাৰে তেওঁৰ গল্প সিমানেই হয় বিশ্বাসযোগ্য। গল্পকাৰে সদায় যে চিনাকী জগতখনৰে ছবি আঁকে এনে নহয়, উদ্ভট গল্পৰ লেখকসকলে তেওঁলোকৰ গল্পত এক কাল্পনিক জগতৰ চিত্র সমুজ্বল কৰি তোলে। ইয়াৰ লগত পৰোক্ষভাৱে হ'লেও বাস্তৱ জগতৰ কিবা সংস্পর্শ থাকে নাইবা বাস্তৱ জীৱনৰ কিবা দ্যোতনা তাত নিহিত হৈ থাকে। বিভিন্ন বিষয়বস্তুৰে গল্পকাৰে গল্পৰ কাহিনী সজাই তোলে যদিও তেওঁ সদায় সার্বজনীন আবেদন পূর্ণ বিষয়ৰ প্রতিহে চকু ৰাখিব লাগে। স্থানীয় আবেদন থকা বিষয়বস্তুৰে সার্বজনীনতা লাভ কৰিব নোৱাৰে।

- *চৰিত্র ঃ* গল্পৰ চৰিত্রাংকনো এক আৱশ্যকীয় উপাদান। চৰিত্রবোৰক পাঠকৰ হৃদয়গ্রাহী কৰি তুলিবলৈ গল্পকাৰে সৰস বর্ণনাভঙ্গীৰে সেইবোৰৰ বিষয়ে কৈ যায়। নাইবা চৰিত্রবোৰক নিজে নিজে প্রস্ফুটিত হ'বলৈ এৰি দি তেৱেঁই দ্রষ্টা হৈ থাকে। সাধাৰণতে

গল্পকাৰে চৰিত্রবোৰৰ বিষয়ে নিজে বর্ণনা কৰাতকৈ চৰিত্রবোৰে কার্যৰ দ্বাৰা নিজ বৈশিষ্ট্যবোৰ প্রস্ফুটিত কৰি তুলিলে সেইবোৰ বেছি হৃদয়গ্রাহী হয়। ইঙ্গিতৰ যোগেদিও গল্পকাৰে চৰিত্রবোৰক মূর্ত কৰি তুলিব পাৰে।

চৰিত্রবোৰে গল্পত অর্জন কৰিবলগীয়া বিশেষ যোগ্যতা হ'ল সেইবোৰৰ বিশ্বাসযোগ্যতা (Plausibility)। সম্ভৱপৰ কার্য, ভাব, বক্তব্য আদিৰ দ্বাৰা চৰিত্রই এই বিশ্বাসযোগ্যতা অর্জন কৰে।

চৰিত্রবোৰে তাৰ কার্যৰ সঙ্গতি সদায় ৰক্ষা কৰা উচিত। যদি এটা গল্পত চৰিত্রক স্বার্থপৰ ৰূপে দেখুওৱা হৈছে তেনেহ'লে সি গোটেই গল্পটোতে সেই চৰিত্রটো অক্ষুণ্ণ ৰাখিব লাগিব। ইয়াৰ উপৰি যি মানুহে যি চাৰিত্রিক বৈশিষ্ট্যৰে বাস্তৱত পৰিচিত হয় তেনে আচৰণ বিধিয়ে গল্পৰ চৰিত্রটোত স্পষ্ট কৰি তুলিব লাগে। মানুহে সময়ে সময়ে অন্য ধৰণৰ আচৰণ কৰে যদিও যি মানুহৰ যি স্বাভাৱিক আচৰণ তাকেই গল্পকাৰে গল্পৰ চৰিত্রত মূর্ত কৰি তুলিব লাগে।

চৰিত্রবোৰ গ্রহণযোগ্য হ'বলৈ সেইবোৰ স্পষ্ট ৰূপে অংকিত হ'ব লাগিব। অন্য লিখকৰ পৰা ধাৰ কৰা চৰিত্রও আন এজন গল্পকাৰৰ গল্পত নিষ্প্রাণ, কৃত্রিম বা অস্বাভাৱিক হৈ পৰিব পাৰে। সেয়ে গল্পকাৰে নিজ পর্যবেক্ষণৰ দ্বাৰা চৰিত্রবোৰক অংকিত কৰিব লাগে। তেনে চৰিত্রবোৰেহে পাঠকক আমোদ দিব পাৰে।

ইয়াৰ উপৰি চৰিত্রবোৰ একেবাৰে ভাল বা একেবাৰে বেয়া ধৰণৰ কৰি চিত্রিত কৰিব নালাগে। বাস্তৱ জীৱনত মানুহ যেনেকৈ ভাল বেয়াৰ সমষ্টি তেনেকৈ এই দ্বৈত গুণৰ সমাহাৰেৰে গল্পৰ চৰিত্রবোৰক বাস্তৱ সম্মত কৰি তুলিব লাগে।

চৰিত্রক আধুনিক গল্পকাৰে কেনেদৰে ফুটাই তোলে তাৰ ধাৰণা দি ৰিচার্দ চামাৰচে কৈছে —

- চৰিত্রৰ দৈহিক বর্ণনাৰে
- চৰিত্রৰ চিন্তাস্রোত বা সজ্ঞান চিন্তাৰ আভাস দি
- ঘটনাৰ প্রতি চৰিত্রৰ প্রতিক্রিয়াৰ যোগেদি
- পৰিৱেশৰ মাজত চৰিত্রক উপস্থাপন কৰি
- গল্পকাৰে প্রত্যক্ষ বিশ্লেষণৰ যোগেদি
- চৰিত্রবোৰে কথা-বতৰা কোৱা ভঙ্গীৰে
- চৰিত্রৰ প্রতি আনৰ প্রতিক্রিয়াৰ যোগেদি
- চৰিত্রৰ বিষয়ে অন্যই কৰা মন্তব্যৰ যোগেদি

অংকিত হ'ব লাগে। এনেদৰে চৰিত্রবোৰক জীৱন্ত কৰি তুলি গল্পকাৰে গল্পক আবেদনপূর্ণ কৰি তোলে।

- *পৰিৱেশ ঃ* পৰিৱেশৰ সুন্দৰ বর্ণনা নোহোৱাকৈও চুটিগল্প ৰচিত হ'ব পাৰে। বহুতো উৎকৃষ্ট গল্প পৰিৱেশৰ ওপৰত গুৰুত্ব নিদিয়াকৈ ৰচিত হৈছে; কিন্তু সেয়া ব্যতিক্রমহে।

সাধাৰণতে গল্পকাৰে চিনাকী পৰিৱেশত গল্প উপস্থাপন কৰিব লাগে। ৰিচার্দ চামাৰচে এই দিশটোৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি কৈছে — "এখন পৰিচিত ঠাই নগৰ বা গাঁও বা ঘৰ তাৰ প্ৰতিটো কোঠাৰ স'তে পৰিচিত হোৱা নগৰৰ ৰাস্তাবোৰৰ স'তে তেওঁৰ (গল্পকাৰৰ) পৰিচয় থকা দৰকাৰ।"

কম পৰিসৰৰ ভিতৰত গল্পকাৰে পৰিৱেশ ৰচনা কৰা দেখা যায়। অৱশ্যে পৰিৱেশনির্ভৰ গল্প হ'লে পৰিৱেশৰ ওপৰত গল্পকাৰে অধিক গুৰুত্ব দিয়ে। এই ধৰণৰ গল্পত পৰিৱেশৰ জৰিয়তে গল্পৰ তত্ত্ব প্ৰকাশ কৰা হয়। বহু সময়ত গল্পকাৰে ইঙ্গিতময়তাৰেও পৰিৱেশৰ বৰ্ণনা গল্পত উপস্থাপন কৰে।

- *জীৱন সম্পৰ্কে দৃষ্টি ঃ* গল্পত গল্পকাৰে কেইবা ধৰণেও তেওঁ জীৱন দৃষ্টি প্ৰকাশ কৰে। গল্পকাৰে গল্পৰ এটা অংশ এটা চৰিত্ৰৰ যোগেদি আৰু আন এটি অংশ এটা চৰিত্ৰ আৰু মানসৰ যোগেদি দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। কাহিনীৰ বৰ্ণনাৰ মাজতো লেখক সোমাই পৰিব পাৰে। তেওঁ কাহিনীৰ কিছু অংশ নিজাববীয়াকৈও বৰ্ণনা কৰিব পাৰে। এনে কৰোঁতে প্ৰতিভাশালী গল্পকাৰে নিজ দক্ষতাৰ বলেৰে সুন্দৰভাৱে জীৱন দৃষ্টি ব্যাখ্যা কৰি দেখুৱাব পাৰে। কিন্তু প্ৰতিভাহীন গল্পকাৰে দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ কাহিনীত বিশৃঙ্খলাৰ সৃষ্টি কৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা গল্পৰ গঠন আৰু কলাশৈলী উভয়ে বিনষ্ট হোৱাৰ সম্ভাৱনা বেছি।

কেতিয়াবা গল্পকাৰে মূল চৰিত্ৰটোৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ যোগেদি গল্পৰ কাহিনীটো দাঙি ধৰে। গল্পকাৰে মূল চৰিত্ৰৰ মানস জগতত সোমাই পৰি সেই চৰিত্ৰই অনুভৱ কৰা অভিজ্ঞতা তাৰ অনুভূতি আদিৰ আভাস পাঠকক দি তাৰ মাজেদি নিজৰ দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ কৰে।

কেতিয়াবা গল্পকাৰে কাহিনীটো সৰু চৰিত্ৰ এটাৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰি নিজস্ব দৃষ্টিভঙ্গী ফুটাই তোলে। মূল চৰিত্ৰৰ যোগেদি ব্যাখ্যা বা দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ কৰিলে সি বহু সময়ত বিশ্বাসযোগ্যতা হেৰুৱায়। আনহাতে গল্পকাৰে যদি এটা গৌণ চৰিত্ৰৰ যোগেদি কাহিনীত সোমাই পৰে আৰু তেওঁৰ মন্তব্য বা দৃষ্টিভঙ্গী তাৰ মাজেদি প্ৰকাশ কৰে তেতিয়াহ'লে তাৰ আবেগিক ঐক্য বিনষ্ট নহয়।

আন এক পদ্ধতিত গল্পকাৰে পৰোক্ষভাৱে এই দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰকাশ কৰে। এই ধৰণৰ গল্পত নাটকত কৰাৰ দৰে চৰিত্ৰবোৰৰ মন বা অন্তৰৰ অনুভূতি সকলোবোৰ বাহিৰৰ পৰাই নিৰীক্ষণ কৰা হয়। কাহিনী গ্ৰহণ কৰা হয় কেৱল বাহ্যিক ঘটনা সংলাপ আৰু চৰিত্ৰৰ যোগেদি। গল্পকাৰে সর্বজ্ঞ হৈ জীৱন দৃষ্টি প্ৰকাশ কৰাৰ যি পদ্ধতিৰ কথা কোৱা হৈছে সেই পদ্ধতিতকৈ ই যথেষ্ট জটিল।

চুটিগল্প গল্পকাৰৰ ব্যক্তিত্বৰ প্ৰকাশ। আচলতে গল্পৰ নায়ক-নায়িকা বা পার্শ্ব চৰিত্ৰই প্ৰত্যেকেই লিখকৰ ব্যক্তিত্বৰ অনন্য অভিব্যক্তি বুলি ক'ব পাৰি। প্ৰত্যেক লেখকেই নিজৰ মাজত আপেক্ষিকভাৱে অগণন ব্যক্তিত্ব বহন কৰে বাবেই তেওঁ

যিকোনো ধৰণৰ গল্প লেখিব পাৰে। গল্পকাৰৰ মূল বক্তব্যই ব্যক্তিত্বৰ বহুমুখীৰূপক নিয়ন্ত্রণ কৰে। এজন অভিনেতাই বিভিন্ন ব্যক্তিৰ অভিনয় কৰিব পাৰে; কিন্তু তেওঁৰ মূল ব্যক্তিত্বটো অব্যাহত থাকি যায়। কিন্তু সেয়া ধৰা পৰে তেওঁৰ চৰিত্রৰ অর্থ নিৰূপণত, বচনভঙ্গী আৰু নিজৰ শিল্প কৌশলত। শিল্পী সাহিত্যিকৰ ক্ষেত্রতো অনুৰূপ কথাই ঘটে। লেখকৰ ভিন্নমুখী চৰিত্রৰ চিত্রণৰ মাজত বস্তু নির্বাচন, পৰিৱেশ নির্মাণ আৰু ৰচনাশৈলীত তেওঁৰ মূল ব্যক্তিত্বই নিয়ন্তা শক্তিৰূপে কাম কৰে। তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গীয়ে কাহিনী, চৰিত্র, চৰিত্রৰ পৰিক্রমাৰ ক্ষেত্র আদি সকলোকে নিয়ন্ত্রণ কৰি অৱশেষত সেই নিৰূপিত সত্যক প্রতিভাত কৰি তোলে।

- *বিষয় ঃ* গল্পত বিষয়বস্তুৱে কাহিনীৰ সাৰমর্মকেই প্রকাশ কৰে। সেয়ে ৰিচার্ড চামাৰচে কৈছে — "Theme is nothing more than the total meaning of the story."তেওঁ কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ বিষয়ৰ উল্লেখ কৰিছে। সেইবোৰ এনে ধৰণৰ-
  - যৌৱনৰ প্রেমে সকলো বাধাক নির্ভুল কৰি অগ্রসৰ হ'ব পাৰে
  - মাতৃস্নেহ সকলো ধৰণৰ প্রেমতকৈ শ্রেষ্ঠ আৰু পৰিত্র
  - সাহসিকতাপূর্ণ দেশপ্রেম জীৱনতকৈ বেছি মূল্যবান
  - ঘৰুৱা পৰিত্রতা ৰক্ষাৰ কাৰণে সকলো উছর্গা কৰাৰ দৰে পৰিত্র কাম নাই
  - যৌৱনৰ প্রেমৰ কৃতকার্যতা অথবা পৰিসমাপ্তি সকলোতকৈ মূল্যবান
  - আত্মসংযম আৰু কৌশলেৰে দাৰিদ্র্যক সহনীয় কৰি তুলিব পাৰি
  - এক আদর্শৰ কাৰণে প্রেম বন্ধুত্বক অস্বীকাৰ কৰিব পৰাটো সকলো কামতকৈ উৎকর্ষপূর্ণ
  - যেতিয়া সকলো হেৰাই যায় ধর্মই হয় জীৱনৰ কৰুণতাৰ উত্তৰ
  - সাহসিকতা পূর্ণ আত্মোৎসর্গৰ দৰে আন একো নাই আৰু শেষত ই পুৰস্কৃত হয়
  - যাৰ অধ্যৱসায়, সাহস আৰু উদ্ভাৱনী ক্ষমতা থাকে অৱশ্যম্ভাৰীভাৱে তেওঁলোকৰ জীৱনলৈ সাফল্য আৰু সৌভাগ্য আহে । সততাৰে জীৱন নির্বাহ কৰাটোও এক অন্যতম পালনীয় চর্ত
  - বৃদ্ধকাল জ্ঞানৰ কাৰণেই অতিশয় মূল্যৱান

এই ধৰণৰ বিষয়বস্তু বা বক্তব্যক কাহিনীকাৰে তেওঁৰ গল্পত ফুটাই তোলে যদিও উপদেশ বা নীতিবচন ৰূপে গল্পত প্রকাশ পালে সি কেতিয়াও ভাল গল্প হ'ব নোৱাৰে। গল্পকাৰে জীৱনৰ এটা সমস্যা বা ৰূপটো দাঙি ধৰে। উপদেশেৰে তেওঁ গল্পক ভাৰাক্রান্ত নকৰে। কাহিনী চৰিত্রৰ যোগেদি তেওঁ ইঙ্গিতেৰে তাক প্রকাশ কৰে।

লিখকসকলে সাহিত্যত জীৱনৰ অভিজ্ঞতাকেই প্রকাশ কৰে। তেওঁ লিখনীত ইয়াক দুই ধৰণে প্রকাশ কৰে— এক ধৰণেৰে তেওঁ বুদ্ধি আৰু যুক্তিৰে পাঠকক তেওঁৰ অভিজ্ঞতা বা সৃষ্ট সমস্যাৰ আভাস দিব পাৰে। ইয়াৰ যোগেদি তেওঁ এটা প্রবন্ধ বা আলোচনা ৰচনা কৰিব পাৰে। আনটো ধৰণেৰে তেওঁ আবেগিক পৰিমণ্ডলত

তেওঁৰ অভিজ্ঞতাক তুলি ধৰি পাঠকক নিজে নিজেই তাক উপলব্ধি কৰিবলৈ এৰি দিব পাৰে আৰু এই পদ্ধতিটোৱে হ'ল গল্পকাৰৰ পদ্ধতি। সততা, বুদ্ধিদীপ্ততাৰে আবেগ-অনুভূতিৰ সংযোগত গল্পকাৰে মানৱীয় সমস্যাক এনেদৰে তুলি ধৰি উৎকৃষ্ট গল্পৰ সৃষ্টি কৰে।

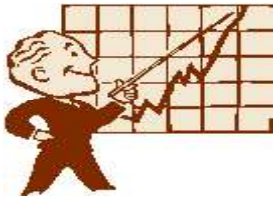
- *ষ্টাইল ঃ* মানুহৰ শাৰীৰিক লাৱণ্য শৰীৰৰ সকলো অঙ্গৰ সুষম সমন্বয়ত প্ৰকাশিত হৈ উঠাৰ দৰে ভাষা, বৰ্ণনা বৈচিত্ৰ্য, শব্দৰ অভিনৱত্ব, প্লটৰ চাতুৰ্য আদি বিভিন্ন উপাদান মিলাইহে গল্প নিৰ্মাণ কৰা হয়। এই সকলোবোৰৰ অন্তৰালত যিটো শক্তিয়ে বিশেষভাৱে ক্ৰিয়া কৰে সেয়া হ'ল লেখকৰ ব্যক্তিত্ব। সেয়ে ব্যক্তিভেদে ষ্টাইল ভিন্ন ভিন্ন। লেখকৰ জীৱন সম্পৰ্কে ধাৰণা, তেওঁৰ প্ৰতীতি আহৰণ, প্ৰকাশভঙ্গী, তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গী বা সিদ্ধান্ত এই সকলোবোৰ মিলি ষ্টাইল নিৰ্মিত হয়। এইবোৰৰ সামগ্ৰিক ঐক্যও প্ৰতীতিৰ সংহতিৰ দৰে গল্পৰ বাবে একান্ত আৱশ্যক।
- *প্ৰতীক আৰু ৰূপক ঃ* গল্পক ব্যঞ্জনা সমৃদ্ধ কৰাৰ বাবে প্ৰতীক আৰু ৰূপকৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। গল্পৰ পৰিৱেশ বৰ্ণনা, প্লট, চৰিত্ৰ সৃষ্টিত প্ৰতীক আৰু ৰূপকৰ ব্যৱহাৰে ইয়াক ব্যঞ্জনাসমৃদ্ধ কৰি তোলে। একেবাৰে সাধাৰণ বৰ্ণনাৰ যোগেদি এইবোৰৰ প্ৰতীকাত্মক ৰূপ দাঙি ধৰি গল্পকাৰে তেওঁ প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। প্ৰতীক, ৰূপকৰ যোগেদি গল্পক কেনেকৈ ব্যঞ্জনাসমৃদ্ধ কৰি তুলিব পাৰি তাৰ বিষয়ে চেকভে জোনাকৰ এটা বৰ্ণনা প্ৰসঙ্গত কৈছে — যদি তুমি জোনাকৰ বৰ্ণনা কৰিবলৈ যোৱা তেনেহ'লে তুমি কেৱল দেখুৱাই দিয়া কাৰখানা এটাৰ ওচৰত নৰ্দমা এটাত পুৰণি ভঙা বটল এটা পৰি থকাত জোনাকে কেনেকৈ তাত তিৰবিৰাইছে। এই ছবিখনৰ মাজেৰে চেকভে প্ৰতীকাত্মকভাৱে শ্ৰমিকৰ ৰিক্ত তিক্ত জীৱনৰ ইঙ্গিত দাঙি ধৰিব বিচাৰিছিল।

  ৰূপকৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰতো দেখা যায় যে গল্পকাৰে সাধাৰণতে নৈতিক, ধৰ্মসম্বন্ধীয় বা ৰাজনৈতিক ধাৰণাক ইয়াৰ মাজেদি প্ৰকাশ কৰে। বিখ্যাত উপন্যাস *পিলগ্ৰিমচ প্ৰগ্ৰেছ*ত খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ মাজেদি মানুহৰ আত্মাৰ মুক্তিৰ অন্বেষণ ৰূপকাত্মকভাৱে দাঙি ধৰা হৈছে। মুক্তিৰ বাটত লগ পোৱা বিভিন্ন বাধাবোৰক বিভিন্ন নামকৰণৰ যোগেদি তাত প্ৰকাশ কৰিছে। চুটিগল্পৰ ক্ষেত্ৰতো হথৰ্ণৰ 'মাই কিনচমেন মেজৰ মলিনেক্স' গল্পত আমেৰিকাৰ অনাগত দিনৰ এক ৰূপকাত্মক ছবি দাঙি ধৰিছে।
- *সুৰ ঃ* মানুহৰ মাত-কথাৰ সুৰৰ পৰাই যেনেকৈ তেওঁৰ মনৰ ভাবৰ উমান পোৱা যায় তেনেকৈ গল্পকাৰৰ যিটো ভংগীয়ে কোনো বিষয়ৰ প্ৰতি তেওঁৰ মনোভংগী প্ৰকাশ কৰে তাকেই গল্পৰ সুৰ বুলি ক'ব পাৰি। প্লট, চৰিত্ৰ, পৰিৱেশ দৃষ্টিভংগী আদিৰ যোগেদি তেওঁ এই সুৰ প্ৰকাশ কৰে। গল্পকাৰে কোনো এটা বিষয়ক প্ৰাধান্য দি বা প্ৰাধান্য নিদিয়াকৈ বৰ্ণনা কৰা কথাটোৰ মাজেদিয়েই বিষয়টোৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি

কৰিব পাৰি। কেতিয়াবা তেওঁ গুৰুগম্ভীৰভাৱে আৰু কেতিয়াবা হাস্য-ব্যঙ্গ আৰু শ্লেষৰ মাজেদি তাক প্ৰকাশ কৰে। চেকভ, ও হেনৰি, ৰবীন্দ্ৰনাথ, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আদি কলা-কুশলী গল্পকাৰসকলে হাস্য-ব্যঙ্গৰ যোগেদি তেওঁলোকৰ ৰচনাশৈলীক সৌন্দৰ্য দান কৰাৰ লগতে বক্তব্যকো ৰমণীয়ভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে।

- *উদ্ভটতা ঃ* চুটিগল্পৰ ৰচনাশৈলীত উদ্ভটৰ প্ৰভাৱো লক্ষণীয়। গল্পত সাধাৰণ জীৱনৰ অভিজ্ঞতাক উলাই কৰা হয় যদিও আওপকীয়াভাৱে বাস্তৱ সত্যক মূৰ্ত কৰি তোলা হয়। প্ৰতিভাশালী গল্পকাৰে আৰম্ভণিতে এই উদ্ভটতাৰ সৃষ্টি কৰি শেষলৈ তাৰ ব্যঞ্জনা অটুট ৰাখে। এই উদ্ভটতা, ৰহস্যময়তা ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ক্ষুধিত পাষাণ' বেজবৰুৱাৰ 'লাওখোলা' আদি গল্পত সাৰ্থকভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

এই উ পাদানবোৰৰ সু-সামঞ্জস্যই গল্পক এটা সুন্দৰ শিল্পকৰ্মলৈ ৰূপান্তৰিত কৰে। এই উপাদানবোৰৰ মাজেৰেই প্ৰকাশিত হৈ উঠে লিখকৰ নিজস্বতা। এফ. এল. লুকাচৰ ভাষাত ই হ'ল— "Personality clothed in words." লেখকৰ প্ৰতীতি আহৰণ, প্ৰকাশ উপকৰণ আৰু ৰীতি, তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গী এই সকলোবোৰ তেওঁ নিজস্ব ব্যক্তিত্ব সম্পৰ্কিত। সেয়ে এজন গল্পকাৰক অনুকৰণ কৰিলেও তেওঁৰ দৰে হ'ব নোৱাৰি। হেমিংৱেৰ উদাহৰণ দি মাৰিচ বোদিনে কৈছে যে হেমিংওৱেৰ ভাব, ভাষা, কাহিনী বিকাশৰ পদ্ধতিক অনুকৰণ কৰিলেই আন এজনৰ গল্প হেমিংওৱেৰ গল্প হৈ নুঠে কাৰণ তেওঁৰ গল্পৰ ষ্টাইল তেওঁৰ ব্যক্তিত্বত নিহিত।

অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ চুটিগল্প সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰক? (৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ চুটিগল্প কাহিনী সম্পৰ্কে এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক? (১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ চুটিগল্পত গল্পকাৰৰ জীৱন দৰ্শনে কি দৰে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে ? চমুকৈ লিখক। (১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

১০.৩.৩ চুটিগল্পৰ শ্ৰেণীবিভাগ

চুটিগল্পক বিভিন্ন ধৰণে বিভাজন কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি। অৰ্থাৎ— চুটিগল্পৰ ৰচনাশৈলী, বিষয়বস্তু আদিৰ আধাৰত শ্ৰেণীবিভাগ কৰা দেখা যায়। তলত এইবোৰৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল। চুটিগল্পৰ ৰচনাশৈলীৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰি প্ৰধানতঃ তিনিটা শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি—

- *কাহিনী প্ৰধান গল্প ঃ* এই গল্পবোৰ কাহিনী এটা প্ৰধানভাৱে অৱলম্বন কৰি ৰচনা কৰা হয়। কাহিনীটোক স্পষ্ট কৰি তুলিবলৈ তাত চৰিত্ৰবোৰ সুমুৱাই দিয়া হয়। সাধাৰণতে চুটিগল্পৰ কাহিনীবোৰ চমু যদিও কেতিয়াবা বিস্তৃত আখ্যায়িকা মূলক

কাহিনীবোৰো লেখকৰ ব্যঞ্জনাত্মক ৰচনা ভঙ্গীৰ ফলত একোটা সুন্দৰ গল্প হ'ব পাৰে। এই ধৰণৰ গল্পবোৰত লিখকে ঔৎসুক্যৰ ভাব ধৰি ৰাখি কাহিনী বৰ্ণনাত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়ে।

- *চৰিত্ৰ প্ৰধান গল্প ঃ* এই ধৰণৰ গল্পবোৰত গল্পকাৰে চৰিত্ৰ এটা বাচি লৈ চৰিত্ৰটোক বিকশিত কৰি তুলিবলৈ পৰিৱেশ আৰু কাহিনীৰ সৃষ্টি কৰে। চৰিত্ৰটোৰ মনস্তত্ত্বগত বৈশিষ্ট্য, সামাজিক সমস্যাৰ প্ৰতি তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গী আদি এই ধৰণৰ গল্পত প্ৰকাশ পায়।
- *পৰিৱেশ প্ৰধান গল্প ঃ* গল্পকাৰে এটা পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰি তাত চৰিত্ৰ আৰু ঘটনাক উপস্থাপিত কৰি গল্প ৰচনা কৰিব পাৰে। এই ধৰণৰ গল্পত পৰিৱেশটো প্ৰধান হৈ উঠে আৰু তাৰ গুৰুত্ব চৰিত্ৰ আৰু কাহিনীৰ মাজত প্ৰতিফলিত হয়।

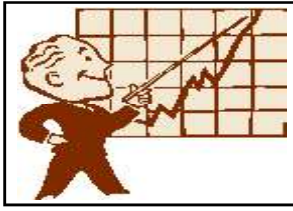
গল্পৰ বিষয়বস্তু অনুসৰি তলত দিয়া ধৰণে ভাগ কৰি চাব পাৰি —

- *দাৰ্শনিক গল্প ঃ* এই ধৰণৰ গল্পবোৰত এক গভীৰ ৰহস্যময় উপলব্ধি প্ৰকাশ কৰা হয়। গল্পৰ কাহিনী, চৰিত্ৰ সকলোতে এই ৰহস্যময়তা বিৰাজ কৰাৰ ফলত ই কিছু পৰিমাণে দুৰ্বোধ্য হৈ পৰে। জীৱন আৰু জগত সম্পৰ্কে তাত্ত্বিক অনুভূতি প্ৰকাশ কৰোঁতে এই গল্পকাৰসকলে কেতিয়াবা ব্যক্তিগত প্ৰতীকৰ আশ্ৰয় লোৱাৰ ফলত ই দুৰ্বোধ্য হৈ পৰে।
- *সামাজিক গল্প ঃ* সমাজ জীৱনত দেখা দিয়া বিভিন্ন সমস্যাৰ ভেটিত এই গল্পবোৰ ৰচিত হয়। সমস্যা এটা উপস্থাপন কৰি সাধাৰণৰ বক্তব্য দাঙি ধৰাটো কুশলী গল্পকাৰৰ লক্ষ্য নহয়, পাঠকক সমস্যাৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰোৱাটোহে তেওঁৰ আদৰ্শ।
- *প্ৰেমৰ গল্প ঃ* নৰ-নাৰীৰ প্ৰেমৰ চিৰন্তন চিত্ৰই চুটিগল্পৰ বিষয়ৰূপে সমাদৰ লাভ কৰি আহিছে। প্ৰেমৰ যোগেদি জীৱনৰ মোহনীয় ৰূপ প্ৰকট কৰাত এই ধৰণৰ গল্পকাৰসকলে গুৰুত্ব দিয়ে। আজিৰ সমস্যাবহুল সমাজত পুৰণি মূল্যবোধৰ প্ৰেমে কেনেকৈ নতুন ৰূপেৰে উজ্বল হৈ উঠিছে তাকো আধুনিক গল্পকাৰসকলে উন্মুক্ত কৰি দেখুৱাইছে।
- *ৰাজনৈতিক গল্প ঃ* ৰাজনৈতিক জীৱনৰ পটভূমিত ৰচিত গল্পবোৰকেই ৰাজনৈতিক গল্প বুলি ক'ব পাৰি। ৰাজনৈতিক চেতনাৰ লগতে ব্যক্তিৰ জীৱনত তাৰ প্ৰভাৱ, সামাজিক জীৱনত তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া আদিকেই এই ধৰণৰ গল্পত তুলি ধৰা হয়। কেতিয়াবা হাস্য-ব্যঙ্গৰ ক্ষুৰধাৰৰে ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিবোৰকো গল্পকাৰে সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰে এই ধৰণৰ গল্পবোৰত।
- *অলৌকিক গল্প ঃ* ভূত-প্ৰেত, অলক্ষণীয় ভয়াবহ শক্তিৰ আতঙ্ক, তন্ত্ৰ মন্ত্ৰৰ শক্তি আদিৰে অলৌকিক গল্পসমূহ ৰচিত হয়। এই গল্পবোৰত ভৌতিক বা ৰহস্যময় এটা ঘটনাক কিমান বাস্তৱসম্মতভাৱে প্ৰকাশ কৰিব পাৰি তাৰ ওপৰত গল্পকাৰে গুৰুত্ব দিয়াৰ লগতে সেই অলৌকিকতাৰ মাজত থকা বাস্তৱ গুৰুত্বকো তেওঁ সুন্দৰভাৱে

বর্ণনা কৰে।

- *অপৰাধমূলক গল্প*ঃ অপৰাধমূলক গল্প হ'ল আইন আৰু নীতি-নিয়ম জড়িত সমাজ ব্যৱস্থাত আইন ভঙ্গ কৰি দুষ্কর্ম কৰা ব্যক্তিৰ কাহিনী। সেই আইন ভঙ্গকাৰীক ধৰা পেলোৱাৰ প্ৰয়াস আৰু কলা-কৌশলো এই গল্পৰ অন্তর্ভুক্ত। প্ৰতিভাশালী গল্পকাৰে পৈশাচিক ৰহস্যময়তা আৰু ৰুদ্ধশ্বাসকাৰী অভিযান, তেজ গোট মৰা আতঙ্ক সৃষ্টিৰে অপৰাধৰ গুৰুত্ব আৰু বেছি ঘনীভূত কৰি তোলে।
- *বিজ্ঞান ভিত্তিক গল্প* ঃ বিজ্ঞানৰ ন ন আৱিষ্কাৰ কুৰি শতিকাৰ সভ্যতাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। বুদ্ধিদীপ্ত লিখকসকলে এই বৈজ্ঞানিক তথ্যবোৰৰ আধাৰত সুন্দৰ সুন্দৰ গল্প লিখি সেই ৰহস্যৰ নিৰসন কৰাৰ চেষ্টা কৰে। বাস্তৱৰ বিভিন্ন বৈজ্ঞানিক ঘটনাৰ লগতে তেওঁলোকে নেদেখা, অজান গ্ৰহ, নক্ষত্ৰাদিৰ কথাও এই ধৰণৰ গল্পত দাঙি ধৰি পাঠকৰ মন ৰোমাঞ্চিত কৰি তোলে।

এনেদৰে চুটিগল্পক শ্ৰেণীবিভাগ কৰি দেখুওৱা হ'ল যদিও এই শ্ৰেণীবিভাগ পানী নসৰকা নহয়। ইয়াক কৃত্ৰিম আৰু বহিৰঙ্গমূলক বুলিও ক'ব পাৰি। এটা গল্পতে কেতিয়াবা একেলগে বিভিন্ন বিষয়বস্তুৰ প্ৰসঙ্গ আহে। সেইফালৰ পৰা এটা ৰাজনৈতিক বা সামাজিক গল্পত প্ৰেমৰ কথাও থাকিব পাৰে বা এটা অলৌকিক গল্প মনস্তত্ত্বমূলক গল্পও হ'ব পাৰে। গতিকে চুটিগল্পক সঠিকমতে শ্ৰেণী বিন্যস্ত কৰাটো কঠিন।

অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ঃ চুটিগল্পক কেনেদৰে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰি? বহলাই আলোচনা কৰক। (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

১০.৩.৪ চুটিগল্প আৰু সাহিত্যৰ আন আন বিভাগ

আধুনিক চুটিগল্প ভিন্ন উপাদানৰ সংমিশ্ৰণত গঢ় লৈ উঠা এবিধ কলাত্মক ৰচনা। এই উপাদানবোৰক সু-কৌশলেৰে সন্নিৱেশ ঘটাই গল্পকাৰে গল্প ৰচনা কৰে। সেয়ে *চেম্বাৰচ এনচাইক্লোপেদিয়াত* ইয়াৰ এই লক্ষণটোৰ ওপৰত জোৰ দি কৈছে যে ই সজ্ঞানে নির্মাণ কৰা এবিধ ৰচনা। (Consciously contrived pieces of writing)

আপুনি নিশ্চয় জানে যে, কাহিনী কথকতাৰ ইতিহাস আৰম্ভ হৈছে সাধুকথাৰে। সাধুকথাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য আছিল জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰকাশ আৰু তাৰ যোগেদি নতুন পুৰুষলৈ নীতি উপদেশ আৰু আৰ্হি প্ৰদান। সভ্যতাৰ প্ৰথম পৰ্যায়ৰ মানুহৰ আকাংক্ষা আৰু সপোনৰ সৰ্বাঙ্গীন অভিজ্ঞতাৰে সাধুকথাসমূহ সমুজ্জ্বল। তেনেদৰে সাধুকথাই এফালে ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্বৰ আত্মবিস্তাৰৰ অভিলাষ, দুঃসাহসিক জীৱনৰ প্ৰতি হাবিয়াস, সমাজ আৰু নাৰী-পুৰুষ সম্পৰ্কে অভিজ্ঞতালব্ধ উপদেশ আৰু আৰ্হি প্ৰদান কৰি ব্যক্তি জীৱনক সমুজ্জ্বল কৰি তুলিব বিচাৰিছিল।

চুটিগল্পই প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত সাধুকথাৰ ভঙ্গীতে বিষয় প্ৰকাশ কৰিবলৈ লৈছিল। সেয়ে আমেৰিকাৰ প্ৰখ্যাত গল্পকাৰ ওৱাচিংটন আৰভিংৰ গল্পত আমি সাধুকথা সদৃশ কাহিনী দেখিবলৈ পাওঁ। পৰৱৰ্তীসময়ত তেওঁৰ 'ৰিপভান উইংকল'ৰ যোগেদি নতুন যুগৰ পদ সঞ্চাৰৰ ৰূপকাশ্ৰিত কাহিনী পাওঁ। আৰভিং এ চুটিগল্প লিখিবৰ বাবে প্ৰেৰণা লাভ কৰিছিল জাৰ্মান আৰু নিজ দেশৰ উপকথা আৰু সাধুকথাবোৰৰ পৰা। সাধুকথাৰ অতিপ্ৰাকৃত পৰিৱেশ মূৰ্ত কৰি তুলি কাহিনীক আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিলে আমেৰিকাৰ আন এজন গল্পকাৰ এডগাৰ এলান পোই। ভূত-প্ৰেত, ৰহস্যময় অনুসন্ধান আদিৰ যোগেদি পোৱে গল্পবোৰত একো একোটা সুন্দৰ ৰূপকথা সদৃশ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰি তুলিছে। সাধুকথাৰ উপাদানেৰে চুটিগল্পৰ আঙ্গিকক সজাই পৰাই তুলিবলৈ পৰৱৰ্তী গল্পকাৰসকলেও প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। এই ক্ষেত্ৰত এইচ্ জি ওৱেলচ্, এলডুছ হাক্সলী, জৰ্জ অৰৱেলৰ দৰে কাহিনীকাৰসকল বিশেষভাৱে প্ৰভাৱিত হোৱা দেখা যায়।

ত্ৰয়োদশ শতিকাত ইটালীত ভাৰতীয়, গ্ৰীক, ৰোমান আৰু কেল্টিক কাহিনী সাহিত্যৰ প্ৰভাৱত এক নতুন সংক্ষিপ্ত কাহিনী সাহিত্যৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটিল। ই হ'ল নভেলা বা নৱগল্প। লগে লগে আৰম্ভ হ'ল কাহিনী সাহিত্যৰ এক নতুন ইতিহাস। নভেলা শব্দটোৰ লগত নভেল বা উপন্যাসতকৈ চুটিগল্পৰ সাদৃশ্যহে অধিক পৰিলক্ষিত হয়। নভেল নামেৰে নামকৰণ কৰা এই চুটিগল্পবোৰ মূলতঃ নীতিমূলক। বোকাচ্চোৰ *ডেকামেৰণত* চতুৰ, ব্যৰ্থ প্ৰেম, সফল প্ৰেম, নৰনাৰীৰ পৰস্পৰৰ বিশ্বাসঘাতকতা ইত্যাদি বিভিন্ন বিষয়ৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা হৈছে। আধুনিক চুটিগল্পৰ এটা অন্তৰঙ্গ লক্ষণ সমাজ সচেতনতাও তেওঁৰ গল্পৰ মাজত প্ৰকাশ পোৱাটো লক্ষণীয়। সেই সময়ৰ ধৰ্মযাজক, গীৰ্জা আদি অনুষ্ঠান তেওঁৰ সমালোচনাৰ হাত সাৰি যাব পৰা নাই। গল্প সাহিত্যৰ বিকাশত আন এক অনবদ্য অৱদান আগবঢ়ায় চচাৰে। তেওঁৰ *কেণ্টাৰবেৰি টেলচত* অজস্ৰ কাহিনী সন্নিৰিষ্ট হৈছে। সাৰ্বজনীন আবেদনেৰে এই কাহিনীবোৰৰ চৰিত্ৰবোৰ অনুপম। ৰোমাঞ্চ, ৰূপক, গল্প আৰু নীতি কথাৰে ই পৰৱৰ্তী গল্পকাৰসকলৰ বাবে এক বৃহৎ কাহিনীৰ ভাণ্ডাৰ দি থৈ যায়।

এওঁলোক দুয়োৰে লগত নাম ল'ব পৰা আন এগৰাকী কাহিনীকাৰ হ'ল ব্যাবলা। তেওঁ ফৰাচী গদ্যৰ যথাৰ্থ জন্মদাতা। চাৰিখণ্ডত ৰচিত গ্ৰন্থ *গাৰগন্তুৱা এত পেণ্টাগ্ৰুৱেল*ৰ কাহিনীসমূহ শিশুসুলভ কল্পনাৰ আতিশয্য, স্থুল আৰু সূক্ষ্ম কৌতুক আৰু ব্যঙ্গৰ অনুপম প্ৰকাশেৰে সমুজ্জ্বল। এই কাহিনীকাৰসকলৰ কাহিনীবোৰৰ পৰাও যথেষ্ট উপাদান চুটিগল্পই সংগ্ৰহ কৰিছে।

- *চুটিগল্প আৰু উপন্যাস ঃ* নাগৰিক সভ্যতাৰ উদ্ভৱ তথা ঔদ্যোগিক সভ্যতাৰ বিকাশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত উপন্যাসৰ জন্ম হয় ওঠৰ শতিকাত। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী কালত চুটিগল্পৰ জন্ম হয়। উপন্যাসৰ দুই এটা উপাদান চুটিগল্পত প্ৰৱেশ কৰিলেও এই দুইবিধ সৃষ্টি কৰ্মৰ মাজত সাদৃশ্যতকৈ বৈসাদৃশ্যহে বেছি। উপন্যাস সৃষ্টি হৈছিল গোষ্ঠী চেতনাৰ

পৰা। আনহাতে ব্যক্তিৰ নিসঙ্গতাৰ চেতনাইহে চুটিগল্পৰ জন্ম দিয়ে। এই প্ৰসঙ্গত ফ্ৰাঙ্ক ও কনাৰে কৈছে— "উপন্যাস এটা গোষ্ঠীৰ ৰূপত বাস কৰা মানুহৰ জীৱন গাঁথাৰ প্ৰকাশ; আনহাতে চুটিগল্প সদায় গোষ্ঠীৰ পৰা আঁতৰত আৰু ই ৰোমাণ্টিক, ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক আৰু আপোচবিহীন।"

আঙ্গিকৰক্ষেত্ৰতো চুটিগল্প আৰু উপন্যাসৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে। উপন্যাসত সাধাৰণতে বিভিন্ন ঘটনা আৰু চৰিত্ৰৰ সমাবেশৰে বিস্তৃত পটভূমিত জীৱনক অংকিত কৰি দেখুওৱা হয়। আনহাতে চুটিগল্পত এটা মুহূৰ্তৰ মাজেদি জীৱনক আলোকিত কৰি তোলা হয়। উপন্যাস সম্পূৰ্ণ আনহাতে চুটিগল্প ইঙ্গিত আৰু ব্যঞ্জনাৰ বলয়ৰ মাজত সোমাই থাকি অসম্পূৰ্ণ। ব্যঞ্জনাই যিহেতু ইয়াৰ মুখ্য কথা সেয়ে এই ইঙ্গিতধৰ্মিতা বজাই ৰাখিবলৈ ইয়াৰ কাহিনী, চৰিত্ৰ, মূল বক্তব্য নিৰ্বাচন কৰোঁতে লেখক যথেষ্ট সচেষ্ট হ'ব লাগে। চুটিগল্প ঐক্য, সংহতি আৰু প্ৰতীতিৰ সমগ্ৰতাৰে এক নিপুণ কলা। আনহাতে উপন্যাস কাহিনীৰ পুঙ্খানুপুঙ্খ বিশ্লেষণৰে বিৱৰণীমূলক। এইবোৰ বিচাৰ কৰি চাই উপন্যাসৰ পৰা চুটিগল্পৰ জন্ম হোৱা বুলি ক'ব নোৱাৰি নাইবা চুটিগল্পৰ লগত ইয়াৰ সাদৃশ্যও টানি আনিব নোৱাৰি।

- *চুটিগল্প আৰু গীতি কবিতা ঃ* উপন্যাসৰ পৰিৱৰ্তে গীতি কবিতাৰ লগতহে চুটিগল্পৰ সাদৃশ্য বেছি। চুটিগল্প যেন জীৱনৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ ভেটিত ৰচিত এটা গীতি কবিতা। গীতি কবিতাৰ দৰে চুটিগল্পৰো উৎস শিল্পীৰ নিবিড় নিসঙ্গ অনুভৱৰ গভীৰতাত। কিন্তু গীতি কবিৰ অনুভূতিৰ বিকাশ ভূমি তেওঁৰ নিভৃত মানস লোকত আৰু চুটিগল্পকাৰৰ উপলব্ধিৰ আশ্ৰয় তেওঁৰ পৰিচিত বস্তুময় জীৱন ভূমি। গীতি কবিতাৰ গীতিধৰ্মিতাই গল্পৰ বস্তুময় পটভূমিক বিশেষ মহত্ত্ব প্ৰদান কৰে। গীতি কবিতাৰ সংহতি, শব্দানুষঙ্গ চুটিগল্পৰ মাজতো অনন্য ৰূপেৰে প্ৰকাশিত হৈ উঠে।
- *চুটিগল্প আৰু নাটক ঃ* চুটিগল্পৰ লগত নাটকৰো সাদৃশ্য আছে। জীৱন ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰত নাটকে দেখুওৱা সংযুতি চুটিগল্পৰো অন্যতম বৈশিষ্ট্য। জীৱনৰ ইন্দ্ৰিয়গ্ৰাহ্য ৰূপক সংঘাতৰ তীব্ৰতম কেন্দ্ৰবিন্দুত সংগত কৰাৰ প্ৰতি নাটকৰ প্ৰৱণতা দেখিবলৈ পোৱা যায়। জীৱনক বিন্দুবদ্ধ কৰি এটা মাত্ৰ কেন্দ্ৰত সুস্থিৰ কৰি তোলা আৰু সেই অবিচল স্থিৰতাৰ মাজত ডুব দি অনন্ত জীৱনৰ স্বাদ গ্ৰহণ কৰাই চুটিগল্পৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। ঘটনাক একেবাৰে শীৰ্ষবিন্দুলৈ লৈ গৈ তাৰ পাছত অৱৰোহণ কৰাৰ প্ৰৱণতা নাটকত থকাৰ দৰে চুটিগল্পতো দেখিবলৈ পোৱা যায়। নাটকৰ ত্ৰি ঐক্যৰ প্ৰতি যি প্ৰৱণতা থাকে সেয়া চুটিগল্পত লক্ষ্য কৰিয়ে ব্ৰাণ্ডাৰ মাথুজে কৈছে — "ফৰাচী ধ্ৰুপদী নাটকৰ ত্ৰি ঐক্য চুটিগল্পতো পোৱা যায়। এটা মাত্ৰ কাৰ্য এটা স্থানত আৰু এদিনতে ৰূপায়িত কৰি দেখুওৱাৰ প্ৰৱণতা চুটিগল্পত লক্ষ্য কৰা যায়।"

সাহিত্যৰ বিভিন্ন ৰূপৰ পৰা চুটিগল্পই লক্ষণ আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ সংগ্ৰহ কৰিলেও ই এক একক আৰু অনন্য ৰচনা। কেৱল আধুনিক যুগসন্ধিতহে তাৰ অৱয়ব গঢ়ি

তুলিছে। আধুনিক চিন্তা জগতৰ সকলো বৈশিষ্ট্য সামৰি লৈ ভাব আৰু আকৃতিত নিজস্ব ৰূপ পৰিগ্রহ কৰিছে আনকি ৰোমাঞ্চ, ভৌতিকতা, অতিপ্রাকৃতৰ জগতত বিচৰণ কৰিও সি তাৰ নিজ বৈশিষ্ট্য অক্ষুণ্ণ ৰাখিছে। সেয়ে চুটিগল্পৰ বিষয়ে ধাৰণা দিবলৈ গৈ ৰিচার্দ চামাৰচে কৈছে যে লিখকৰ উদ্দেশ্য আৰু লক্ষ্যইহে এবিধ ৰচনাক চুটিগল্পৰ পর্যায়লৈ নিব পাৰে। এনে ৰচনাত এটা সৰু ঘটনাও হৈ পৰিব পাৰে এটা চুটিগল্প। তেওঁৰ নিজৰ ভাষাত— "A character, a dialogue, a record of events, even a description can be changed into a short story by a slight alteration of the writer's attitude and purpose."

চিন্তা-চর্চা কৰক — ১০.১

'অধিক জানিবলৈ'ত উল্লেখ কৰা কিতাপসমূহৰ সহায়েৰে চুটিগল্পৰ সৈতে সাহিত্যৰ আন আন ধাৰাবোৰৰ, বিশেষকৈ গীতি কবিতা আৰু নাটকৰ সৈতে কেনে সম্পর্ক আছে সেই বিষয়ে উদাহৰণসহ এটি সমালোচনাত্মক প্রবন্ধ যুগুত কৰক।

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- চুটিগল্প সাহিত্যৰ এটি প্রধান বিভাগ। প্রাত্যাহিক তুচ্ছতাৰ মাজত মানৱ জীৱনৰ সমস্যা তথা সত্য-শিৱ ৰূপ প্রতিফলিত হোৱা বাবে আধুনিক চুটিগল্পই সাহিত্যৰ অন্য সকলো ৰূপকে চেৰ পেলাই সকলোৰে গ্রহণযোগ্য হৈ পৰিছে।
- জীৱন আৰু জগতৰ লগত গল্পকাৰৰ এক অপূর্ব সংযোগৰ ফলতেই এইবিধ সাহিত্যই শিল্পৰূপ পায়। গল্পকাৰে জীৱনৰ পৰা তেওঁৰ নিজৰ প্রৱণতা অনুযায়ী উপাদান সংগ্রহ কৰি নিজস্ব দর্শন বা দৃষ্টিভঙ্গীৰে ৰঞ্জিত কৰি প্রকাশ কৰে। ইয়াত প্রধানভাৱে প্রকাশ পায় লিখকৰ আত্মজিজ্ঞাসা। চুটিগল্প ঊনবিংশ শতিকাৰ সৃষ্টি। সাহিত্যৰ বিশিষ্ট বিভাগ হিচাপে বর্তমান যুগৰ চুটি গল্পৰ জনপ্রিয়তা অধিক।
- চুটিগল্প সম্পর্কে এটা বিশেষ সংজ্ঞা পাবলৈ নাই। বিভিন্নজনে এইবিধ কলাৰ বৈশিষ্ট্যৰ কথা কওঁতে গল্পৰ সংজ্ঞা সম্পর্কে এটা ধাৰণা ওলাই পৰে।
- চুটিগল্পৰ উপাদান বুলি ক'লে ইয়াৰ কাহিনী, চৰিত্র, পৰিৱেশ, জীৱন দৃষ্টি, বিষয়, প্রতীক, ৰূপক, ষ্টাইল আৰু তাৰ অন্তর্নিহিত সুৰ আদিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব লাগিব। এই গোটেইকেইটা দিশ সম্পর্কে অধ্যায়টিত বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।
- চুটি গল্পৰ শ্রেণীবিভাজনো বিষয় বৈচিত্র অনুসৰি বিভিন্ন ধৰণে কৰিব পাৰি। অধ্যায়টিত চুটিগল্পৰ ৰচনাশৈলী আৰু বিষয়বস্তু আদিৰ আধাৰত কৰা শ্রেণীবিভাজনসমূহৰ বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল। ইয়াৰ লগতে চুটিগল্পৰ সৈতে সাহিত্যৰ আন আন

বিভাগবোৰৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্য সম্পৰ্কেও অধ্যায়টিত আলোচনা কৰা হ'ল।

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) গোস্বামী, ত্ৰৈলোক্যনাথ (২০০৬); *আধুনিক গল্প সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।

২) গোস্বামী, ত্ৰৈলোক্যনাথ (২০০৬); *আধুনিক গল্প সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ।

৩) দত্ত, উদয় (১৯৯৫); *চুটিগল্প;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ্।

৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৫) বৰা, মহেন্দ্ৰ (১৯৮৫); *সাহিত্য-উপক্ৰমণিকা;* গোলাঘাট ঃ ভাৰতী বুক ষ্টল।

৬) বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ (২০০৫); *অসমীয়া চুটিগল্পৰ অধ্যয়ন;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৭) ভট্টাচাৰ্য, পৰাগ কুমাৰ (১৯৯৩); *গল্পৰ প্ৰসংগ আৰু অসমীয়া গল্প সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৮) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত*; গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

বাংলা গ্ৰন্থ ঃ

৯) গঙ্গোপাধ্যায়, নারায়ণ (1984); *সাহিত্য ছোট গল্প;* কোলকাতা।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

১০) Bates. H. E. (1943). *The Modern Short Story*. London.

১১) Ray B. W. (1952). *Short Story in America*. New York: H. Regnery Company.

১০.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ আলোচ্য অধ্যায়টিত চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে দিয়া কথাখিনিৰ আধৰত চুটিগল্পৰ সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত কি কি কাৰকে প্ৰভাৱ পেলাইছে সেই বিষয়ে বহলাই লিখিব লাগিব।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ বিভিন্ন দেশৰ প্ৰখ্যাত চুটিগল্পকাৰ তথা গল্পসমালোচকসকলে চুটিগল্পৰ বিষয়ে যি বোৰ মন্তব্য প্ৰদান কৰিছে সেই মতামতসমূহ উল্লেখ কৰি নিজস্ব আভিমত আগবঢ়াব লাগিব।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ চুটিগল্পৰ কাহিনী সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ হ'লে ইয়াৰ প্ৰতীতি, কাহিনীৰ বিশ্বাসযোগ্যতা, সংঘাত, গল্পৰ ঐক্য সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব লাগিব।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ চুটিগল্পত কেতিয়াবা গল্পকাৰে মূল চৰিত্রটোৰ, কেতিয়াবা গৌণ চৰিত্রৰ যোগেদি আৰু কেতিয়াবা পৰোক্ষভাৱে কেৱল বাহ্যিক ঘটনা, সংলাপ আদিৰ মাজেদিও নিজৰ দৃষ্টিভংগী প্রকট কৰি তোলে। এই সম্পর্কে বহলাই আলোচনা কৰিব লাগিব।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৰচনাশৈলী আৰু বিষয়বস্তু অনুসৰি চুটিগল্পক কেনেদৰে বিভিন্ন শ্রেণীত ভাগ কৰিব পাৰি সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিব লাগিব।

১০.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ চুটিগল্পৰ বিভিন্ন উপাদান সম্পর্কে বহলাই আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ সাহিত্যৰ আন আন বিভাগবোৰৰ লগত চুটিগল্পৰ সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্য সম্পর্কে চমুকৈ লিখক।

প্রশ্ন ৩ ঃ বিষয়বস্তু অনুসৰি চুটিগল্পক কিদৰে বিভাজন কৰিব পাৰি সেইবিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ আংগিকৰ ক্ষেত্রত চুটিগল্প আৰু উপন্যাসৰ মাজত পার্থক্য দেখা যায়নে ?— আলোচনা কৰক ।

*** ***** ***